

2. Inlender Adolf. Przewodnik ilustrowany po c. k. austr. kolejach państwowych: na szlakach: Lwów-Krasne-Podwołoczyska, Krasne-Brody, Lwów-Stanisławów-Kołomyja-Śniatyn-Czerniowce, Kołomyja-Słoboda rungurska, Kołomyja-Kniaźdwór, Stanisławów-Buczacz-Husiatyn, Stanisławów-Woronienka, Koleje Podolskie / A. Inlender. – Wieden: Drukiem i nakładem drukarni i zakładu artystycznego "Steyrermühl", 1892. – 98 s.
3. Pietrzycki Ant. Kilka słów o Bukucie / A. Pietrzycki // Przegląd lekarski, czasopismo tygodniowe, wydawane w Krakowie. 1881. s. 92–113.
4. Przewodnik po uzdrowiskach i letniskach polskich / Pod. red. Czesława Rokickiego. – Warszawa: Nakładem Cz. Rokickiego, Wyd. 3. – 1928. – 193 s.
5. Torosiewicz T. O wodzie lekarskiej Burkut zwanej / T. Torosiewicz. – Odbitka z Gazety narodowej. Lwów, 1869. N. 100. – 4 s.
6. Wajgiel Leop. O Burkucie i jeziorach czarnohorskich / L. Wajgiel // Pamiętnik Towarzystwa tatrzańskiego. – Kraków, 1880. T. V, s. 60–73.
7. Zuber Rudolf dr. Atlas geologiczny Galicyi. Tekst do zeszytu drugiego (Nadwórna, Mikuliczyn, Żabie, Kut, Krzyworównia, Popadia-Hryniawa) / R. Zuber. – Kraków, 1888. – 140 s.
8. Рутинський М. Й. Концепція "життєвого циклу" територіальної рекреаційної системи у сучасному теоретичному арсеналі рекреаційної географії / М. Й. Рутинський // Вісник Львівського ун-ту. Серія географічна. 2010. Вип. 38. С. 310-317.
9. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України: Монографія / М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк. – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 440 с.

УДК 911.3

Дмитрук О.Ю., Кулініч М.Т.

ЕКОСТЕЖКА «ІЗ СУЧАСНОСТІ В МИНУЛЕ М. КИЄВА»

В статті пропонується розробка екостежки "Із сучасності в минуле" по території Печерського ландшафтного парку та меморіального комплексу «Музей Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років». Дана стежка рекомендована для школярів середніх загальноосвітніх шкіл, студентів, а також всіх інших, хто цікавиться Києвом і цінує природу.

Ключові слова: екотуризм, екоосвіта, екостежка.

В статье предлагается разработка экологической тропы "Из современности в прошлое" по территории Печерского ландшафтного парка и мемориального комплекса «Музей Великой Отечественной войны 1941-1945 годов». Данная тропа рекомендована для школьников средних общеобразовательных школ, студентов, а также всех остальных, кто интересуется Киевом и ценит природу.

Ключевые слова: экотуризм, экообразование, экотропа.

The article proposed the project of environmental pathways "With the present into the past" in the Pechersk landscape park and the memorial complex "Museum of the Great Patriotic War of 1941-1945." This trail is recommended for students of secondary schools, students and others who are interested in Kyiv and appreciate nature.

Key word: Ecotourism, ecological education, ecotrail.

Постановка проблеми. В умовах постійного зростання території міст, залучення і забудови все нових і нових територій, міські мешканці починають сумувати за природою і потребують спілкування з нею так само

як потребують повітря для дихання. Особливо це стосується дітей та учнівської молоді. Цю проблему покликана вирішити екостежка «Із сучасності в минуле» і проходить по території Печерського ландшафтного парку та меморіального комплексу «Музей Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років». Стежка розроблена для школярів середніх загальноосвітніх шкіл і містить в собі як оздоровче так і патріотично-виховне навантаження.

Мета даної публікації – ознайомити читача з можливістю проведення оздоровчих та виховних занять з школярами в міських парках, а також надати необхідні матеріали у вигляді проектної розробки екостежки «Із сучасності в минуле» по території Печерського ландшафтного парку та меморіального комплексу «Музей Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» для проведення такої роботи.

Аналіз публікацій та інших інформаційних джерел показав, що розробкою екостежок для школярів по парках міста Києва займається досить незначне коло осіб [1-4]. Практичними проектними розробками екостежок займаються магістри географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що вивчають курс «Екотуризму» та члени туристських клубів та гуртків різних міських шкіл. Значна кількість проектів екостежок у межах м. Києва представлена лише на території Голосіївського парку та парку Нивки.

Виклад основного матеріалу. Екостежка «Із сучасності в минуле» проходить по території Печерського ландшафтного парку та меморіального комплексу Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років. Довжина маршруту складає 5122 м і включає в себе 10 оглядових точок, рекомендований час проходження складає 4,5 годин. Екостежка призначається для школярів середніх загальноосвітніх шкіл, студентів, а також всіх інших, хто цікавиться м. Києвом.

Печерський парк – ландшафтний парк створений у 1981 р. як продовження смуги міських парків на схилах Дніпра під час будівництва меморіального комплексу Національного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років. Загальна площа парку – 43,7 га.

При створенні парку схили між Києво-Печерською лаврою, новим музеєм та Набережним шосе впорядкували, проклали доріжки, влаштували майданчики для відпочинку, сходи. Розбили газони і квітники. Наприкінці 1980-х рр. у центральній частині парку збудовано Співоче поле, а з початку 1990-х рр. тут проходить щорічна міська виставка квітів.

Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1941 років» урочисто відкрито на схилах Дніпра 9 травня 1981 року. Меморіальний комплекс займає площу понад 10 га.

Територія, в межах якої проходить наша екостежка, знаходиться на правому березі р. Дніпро в межах Придніпровської височини. Початково, без впливу діяльності людини – це підвищена платоподібна лісова рівнина, розчленована ярами та балками. Характерною формою рельєфу є

Печерська гора-останець – її висота найбільша в межах міста Києва – 196 м над рівнем моря. У геологічному плані Печерський ландшафтний парк знаходиться у межах Українського щита.

Зелені насадження представляють: клен гостролистий (*Acer platanoides*), каштан кінський (*Aesculus*), береза бородавчаста (*Betula pendula*), сосна звичайна (*Pinus sylvestris*), граб європейський (*Carpinus betulus*).

Печерський ландшафтний парк відноситься до рекреаційної зони міста Києва. Рекреаційна зона – це зона, що представлена умовно природними ландшафтами (ліси, луки, озера, річки), які збереглися в межах міста і його околиць, а також штучними зеленими насадженнями (парками, лісозахисними смугами і т.п.). Зона позитивно впливає на стан навколишнього природного середовища і є показником екологічного благополуччя.

В межах території, по якій проходить пропонована екостежка слід виділити наступні важливі історико-культурні об'єкти: частина Києво-Печерської фортеці, зокрема Московська брама (у XVII ст. – П'ятницька), меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1941 років», Співоче поле тощо. Сьогодні територія біля Московської брами обладнана магазинчиками та кафетеріями.

Співоче поле – це частина Печерського ландшафтного парку. Співоче поле розташоване в центрі Печерського ландшафтного парку. Це традиційне місце для проведення культурно-масових заходів, тут регулярно організовуються концерти, фестивалі і виставки. Кожен рік влітку (кінець червня – початок липня) тут проходить національний музичний фестиваль Країна мрій, який вже давно асоціюється з самим Співочим полем. Прикрашати місто квітами до Дня Києва стало доброю традицією. Щорічно на Співочому полі відбувається виставка квітів з 22 серпня по 1 вересня. У планах Київської міської державної адміністрації облаштування біля Співочого поля в Печерському парку ландшафтних експозицій різних країн світу. Сади світу – це малий парк, де буде представлено мікроландшафти різних країн.

Стара Києво-Печерська фортеця – комплекс фортечних споруд збудованих у XVIII ст., цитадель Київської фортеці. Займає територію близько 20 га на високому правому березі Дніпра довкола Національного заповідника “Києво-Печерська Лавра”. Межі фортеці визначають Дніпровський узвіз, вулиці Суворова, Лейпцизька, Панфіловців, дніпрові схили. З півночі її обмежує парк Вічної Слави (кол. Аносівський сквер), з півдня – Меморіальний комплекс “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.”, із заходу – нова житлова забудова. В'їзди по вулицях Івана Мазепи, Цитадельній і Новонаводницькій збігаються з розташуванням колишніх фортечних брам. Від оборонних споруд XVIII ст. збереглися: головний вал з бастіонами, два земляних люнети, верхня та нижня Московські брами, Васильківська брама, два порохових льохи.

Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1941 років» включає музей з монументом «Батьківщина-мати», головну площу з алеєю міст-героїв та скульптурними композиціями «Форсування Дніпра» й «Передача зброї», галерею героїв фронту і тилу з бронзовими горельєфними композиціями, чашу «Вогонь Слави», виставку бойової техніки та озброєння.

Найголовнішою оглядовою точкою на пропонованій екостежці є монумент «Батьківщина-мати». Автор монументу – народний художник СРСР скульптор В.З. Бородай. Спочатку пам'ятник замислювався як символ не Батьківщини, а Перемоги, проте назва «Батьківщина-мати» увійшла до ужитку майже відразу ж після зведення. Загальна висота монументу з постаментом – 102 м, висота скульптури «Батьківщина-Мати» – 62 м, в одній руці статуя тримає 16-метровий меч вагою в 9 тонн, а в іншій – щит розміром 13 на 8 метрів (вагою в 13 тонн), вся споруда – суцільнозварна і важить 450 тонн. На щиті монументу «Батьківщина-Мати» є оглядовий майданчик.

З постаменту біля монументу прекрасно видно місто Київ та р. Дніпро, вони перед тобою як на долоні.

Висновки. Найважливішим засобом екологічної освіти молоді є організація різноманітних видів діяльності школярів безпосередньо в природному середовищі, в світі природи. Маршрут екостежки «Із сучасності в минуле» розроблений таким чином, щоб в ньому були представлені природні ділянки в межах великого міста і визначні історико-культурні об'єкти. У даному випадку завдяки антропогенній складовій території, у межах якої проходить екостежка, ми можемо здійснювати не тільки оздоровчі прогулянки, але і патріотично-виховну діяльність.

1. Бойко М.Ф. Використання екологічних стежин для екологічної освіти студентів / М.Ф.Бойко // *Екологічна освіта і виховання: досвід і перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* – К., 2000. – С. 181-185.
2. Дмитрук О.Ю. *Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу.* – Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2004. - 192 с.
3. Дмитрук О.Ю., Дмитрук С.В. *Екотуризм: Навч. посіб.* – К: Альтерпрес, 2009. – С. 74-85.
4. Храбовченко В.В. *Экологический туризм: Учеб.-метод. пособ.* – М.: Финансы и статистика, 2003. – С 23-33.

УДК 911.3

Дмитрук О.Ю., Бікман О.О.

ЕКОСТЕЖКА «ВИР СВІТІВ»

В статті пропонується розробка екологічної стежки «Вир світів» по території урочища Лиса гора. Дана стежка рекомендована для старшокласників середніх загальноосвітніх та спеціалізованих шкіл, студентів, а також всіх, хто цікавиться природою, історією, пам'ятками військової архітектури та полюбає піші